

A'
CSÁSZÁRI ÉS KIRÁLYI FELSÉG
ENGEDELMÉVEL,

Nro 51.

Költ Bétsben, Sz. Iván Havának (Juniús) 25-dik
napján 1802-dik Efstendőben.

B é t s.

Ertésünkre esvén, hogy sokan a' legjobb Sta-
tista könyveket hordatják le most innen a' Hazába,
valamint szinte Süßmilchnek ama elhírsedett
munkáját, mellynek ez a' titulussa: Die göttliche
Ordnung in den Veränderungen des menschlichen
Geschlechts aus der Geburt, dem Tode und der
Fortpflanzung desselben; hasonlóképpen Smith-
nek a' Nemzetek gazdagságáról írt halhatatlan
munkáját: bátorkodunk, a' közjónak gyarapítá-
sára tzelező igyekezetet azzal előmozdítani, hogy
Smith munkájának a' legtokélletesebb kiadásával

P P P

eszmertetjük meg a' két Hazát, azzal t. i. melly
 ebben az éftendőben jött ki következő titu-
 lus alatt: *Recherches sur la nature et
 les causes de la richesse des nations,*
 par Adam Smith; traduction nouvelle, avec
 un grand nombre de notes et d'observations,
 par Germain Garnier, de l' Institut national, à
 Paris. Öt nagy kötetben, nyoltzad rétbén. A'
 munkának Bévezetésében előadja Garnier, 1-ször
 Smith könyvének summáját, mellyet egybe vét
 a' Frantzia Ekonomisták tanításaival; 2-ször
 megmutatja, hogy kellessék könnyű módon ta-
 nítani Smith munkáit; 3 szor mi a' különbség
 a' Frantziák, és az Anglusok gazdagsága kö-
 zött. Az ötödik kötet egészfiszen Garnier mun-
 kája, mellyet nem lehet elegendőképpen ditsérni.

Egy köz katonát végeztek itt ki a' világból
 mai nap az akasztófán. Feldmarsal Károly Fő
 Hertzeg Regimentjéből való volt, 's rendkívül
 való vitézsége által nem tsak érdempénzt kapott,
 hanem Strázsa mesterré is tétetődött volt már
 egyszer. Strázsan lévén, a' mellette elmenő Fő
 Strázsa-mestert főbe akarván löni, egy köz em-
 bert lőtt agyon, 's egy dobost sebbe ejtett! Azt
 is kivallottá, hogy a' minapi fegyver gyakorlás-
 ban szántszándékból kilépett a' sorból, hogy a'
 Fő Strázsa-mester azt latván, ötet kiszidja; ő
 pedig annál fogva keréfszül verhesse a' Fő Strá-
 zsa-mestert a' bajonétjával. Feleségét, 's két
 gyermekét örökös gyászba borította. Halála előtt
 írt még is egy levelet Hertzeg Lichtenstein La-
 jos Hitves Társához. Nagy lelküségének híre az

ő fülébe is elhatván, bátorkodott kegyességébe ajánlani az egygyik gyermekét. A' Hertzegné könyörült szerentsétlen állapotján, 's azzal az örövendetes hírrel vigasztalta utolsó óráiban, hogy felfogja neveltetni a' fiát. Az emberi Nemzet örülhet, az ilyen gondolkozású Méltóságnak!

Prágából Junius 7-dikén. A' Török Országai levelek szerént, egy nagy Hatalmasság Widinbe küldötte Agensét Pazmán Ogluhoz, hogy a' Basát a' Fényes Portával való megegyezésre vegye, 's azon esetre, ha Pazmán Oglu kész lesz az alkudozásra, a' dolgot, mind a' két fél ölze egygyeztetése által segítse. Azon Agens conferentziát is tartott már az említett Basával, de a' mellynek következése még nem tudatik. Annyi bizonyos, hogy ezen Conferentzia után, egy Kurír mingyárt Konstantinápolyba küldödött, a' másik pedig a' magát a' két fél közibe tevő Udvarhoz.

Magyar Ország.

Szebenből Junius 11 dik napján. A' Pazmán Oglu rabló serege mindég nagyobb nagyobb pusztításokat tesz Oláh Országban. Bukeresd környéke a' legnagyobb félelemben van, a' honnan a' lakosok csoportonként költöznek ki a' pusztító ellenség elől, 's rész szerént ide Erdélybe, rész szerént pedig Moldvába mennek által. Három nap alatt 4000 szekénnél több megvált rak-

P p p 2

va, hazájokból kiköltöző Familiákkal. — A' nagy Űr serege, melly Pazmán Oglu ellen küldödött 20000-re megy. — Maga az Oláh Országai Vajda úgy megrettent, a' mindennap bejebb nyomuló ellenségtől, hogy Brassóba szaladt minden hozzá tartozóival egygyütt. Hasonlóképpen tselekedtek sok Boyárok is.

Posony Jun. 20-dikán. Tegnap előtt (pénteken) mind ebéd előtt, mind ebéd után Circularis Ülések tartattak. Felolvastatott, és megvizsgálatás alá vétetett ezekben, annak a' Deputációnak munkája, melly a' Magyar seregek hiánosságának kipótolása módjáról, a' maga vélekedését papirosra tette. Abban csak nem egy szívvvel, és lélekkel megegygyeztek a' Tek. Rendek, hogy ezután a' katonáskodás ne legyen holtig való tereh, hanem hogy 12 vagy 10 esztendőket eltöltvén valaki a' fegyver viselésben, szabadságában legyen neki, vagy haza menni, vagy tovább szolgálni. Mennyit kellessék ehhez képest minden esztendőben állítani? hogy legyen ezeknek elbotsáttatások? Nem lehetne é a' zabolátlan erkölcsű, és magokat a' roszban foglaló Nemes ifjakat is bizonyos időre katonáknak adni? Mit kelljen tselekedni, ha háborúra mutatnak a' környülállások? A' Zsidók magok személyekben katonáskodjanak-é, vagy magok helyett másokat állíthassanak? és nem lehetne a' Capitulációnak kedvetlen következésétől tartani? 's a' t. Ezekről, 's több ilyen fontos kérdésekről, nehéz lévén igen hamar azt, a' mi legjobb megállítani, ebéd után is ismét öszve gyültek, és tanácsko-

tak. Tegnap mind a' Mélt. Fő Rendek, mind a' Státusok Táblájának Ülése tartatott, és a' helyebb megírt kérdésekről a' tanátskozás folytatott, és mivel úgy találták jónak, hogy a' Státusok vélekedése csak akkor közöltessen a' M. Fő Rendekkel, mikor mindenik együvé tartozó kérdésen által esnek, az ezekről való tanátskozásokon még ezen a' napon sem lehetett egészen által esni, ennek a' Gyűlésnek alkalmatosságával a' M. Fő Rendekkel semmi sem közöltethetett: azért is a' Fő Rendek Gyűlése 2 órákor eloszlott. Ma vasárnap lévén, a' N. Vgyék követjei Isteni tiszteletjeiket reggel jókor végezték, 10 órákor kerületek szerint ismét öszve gyűltek, és tanátskozásukat folytatták. Ekkor nevezetesen a' Zsidókról, azoknak szembe tűnő szaporodásáról, miképen való katonáskodásokról 's a' t. mind a' Zsidók javára, mind a' köz haszonra nézve sok okoskodások fordultak elől. 12 órákor mentek a' Tek. Státusok a' Felséges Udvarhoz, a' hol úgy nevezett Cercle tartatott, mellyen a' Felséges Császárné csak maga jelent meg. Dél után ismét kerületbéli gyűlések tartattak. — Az éjtszaka fényes bál volt Hertzeg Grassalkovitsnál.

Pó'sonyból Junius 21. kikén. A' tegnap előtti Gyűlésben elő fordult dolgokat már az előtt meghányták vetették Junius 18 dikán tartott kerületbéli Ülésekben a' T. Státusok. Ezek a' dolgok három kérdésekre oszlottak úgymint: 1.) Mennyiből áll a' M. katonaság' tellyes száma a' békeesség idején? 2.) Mennyi számú katonák kíván-

tatnak arra, hogy a' M. Regementek mindenkor
tellyes számmal legyenek. 3.) Azon esetre, mi-
dön a' Hazát valamelly háború kiütése fenyegeti,
's az Ország Rendei öfzve gyűlését, 's azoknak
végezését várni késedelmes, de veszedelmes is
vólna, mennyi katonát kell előre igérni? A' ke-
rületbeli Ülések tanátskozásai nagyon segítették
azt, hogy ezen kérdések a' közönséges Gyűlés-
ben a' legnagyobb mérsékléssel fejthetők meg.
A' tanátskozások ide mentek ki, hogy ámbár a'
M. katonaság száma nagyobb, mint 1791-ben mind-
azáltal jól tudván azt a' T. Státusok, hogy tsak
Ő Felsége tehet arról ítéletet, mennyi katona elég
mennyi nem; meglévén arról is győztetve, hogy
műhatatlan szűkség nélkül nem is kívánná Ő Fel-
sége a' katonaság számát szaporítani, végezetre
gondolóra vévé, azt is, hogy Felséges Urunk-
nak a' más Hatalmasságokkal való arányúságra
is kell vigyázni: ezekhez képest nem azt a' szá-
mat veszik fel a' T. Státusok a' M. katonaság-
nak, melly 1791-ben vólt, hanem azt, a' mit
a' kirendelt Deputáció előterjesztett, és a' melly
most van.

Olasz Ország.

Florentziából Junius 4-dikén. Tegnap előtt
kijelentette a' Hetrúriai Király, hogy ezután a'
Királyné különös tálentomaira nézve, nem tsak
a' hetenként tartatni szokott Státus gyűlésekben
fog megjelenni, hanem minden fontos Státus dol-
ga eránt is fog ezután tudósíttatni, hogy ennél
fogya a' Királyné is segíthesse alatt valóit azzal,
a' mi azoknak boldogságára tartozik.

Mediolánumból Junius 5-dikén. A' Kor-
fuból érkezett tudósítások szerént, ismét zürza-
varban van Cephálónia szigete, 's a' belső hada-
kozás által rongáltatik. A' Lixuri, 's Ergosto-
li lakosok egymás ellen felfegyverkeztek, 's ölik
vágják egymást, szinte úgy, mintha megesküdt
ellenségei volnának minden belső tsendességnek.

Helvétzia.

Bernából Junius 4-dikén. A' Frantzia, ha-
di dolgokra ügyelő Minister meghivta a' Kor-
mányfőket arra, hogy nevezzen ki bizonyos In-
genieureket, a' kik a' Frantziákkal egy akaraton
lévén, Helvétziának fekvését felvegyék, és a'
legnagyobb tökéletességgel lerajzolják: mivel még
tsak ezen Respublika mappája hibázik azon tar-
tományok lerajzolása között, mellyek a' múlt
háború theátrumi voltak.

Bernából Junius 6-dikán. Tsak igen ke-
vés számú polgárok nem egygyeznek meg az új
Konstitútzio bévételében. — Mivel egy darab
időtől fogva, sok olyan politikára tartozó dol-
gok tevődtek közönségessé a' Kormányfőnek ne-
vében, mellyekben annak se híre, se tanátsa nem
vált: ehez képest, hogy az ilyen büntetésre méltó
hibáknak elei vevődjön, a' kis Tanáts azt vé-
gezte, hogy az Írók semmi politikai dolgot ki ne
adhassanak, a' Státus-Titoknak híre, 's jóvá ha-
gyása nélkül. A' Praefectusoknak is kötelessé-
gében fog állani, hogy azokat kérdőre vonják,
a' kik a' víszketeges gondolatoktól ösztönöztet-

vén, holmi fundamentom nélkül való politikai híreket hintegetnek.

Német Ország.

Berlinből Junius 6-dikán. Nem folytak még egyszer egy szer a' dolgok sebesebben, a' Német Orzági Fejedelmek kára kipótolása eránt, mint most. Egy Párisi Kurír, a' ki a' Királyhoz bizonyos, és ezen dologra tartozó levelekkel jött, Mémelbe küldődött Ő Felsége után. Az első Konzul Adjutánsa Oberster Moutir is a' Királyhoz jött. A' Ministerek gyakori Conferenziákat tartanak több Generálisokkal, a' kiknek kezek alatt való sereg arra a' végre van kirendelve, hogy a' már meghatározott tartományokba induljanak.

Hamburgból Jun. 12-dikén. A' közönséges hírek szerént, mellyeknek eredetét rész szerént a' dolgok' folyásában, rész szerént pedig a' politikai öszve köttetéseket vizsgálók állításában kell keresni, Saltzburg, Berchtesgaden, Passau 's a' t. Austriához fognak kaptolsatni; Toskána Welentzével egygyesíttetik, Pruszfiáé lesznek Hildesheim, Paderborn, Monasteriumnak egy része, 's némelly Apáturságok Westfaliában; Bavariával Vitzsburg, Bamberg, köttetik öszve; Hessen-Cassel pedig bírni fogja Fritzlár-t Amoeneburgum-ot.

Regensburgból Junius 12-dikén. A' Wetzlárban lévő Német Orzági fő Kamara (Reichskammer gericht) környül állásosan eleibe terjesztette a' Német Orzági Gyűlésnek azt, hogy a'

Rajna bal partján lévő tartományok Frantzia Országhoz lett kaptsolása miatt rövidséget szenvednek az említett Fő Törvényszék tagjai fizetésekre nézve, úgy hogy ez a' fogyatkozás elztendőnként 8000 tallerra megy; egyfzersmind pedig azon kívánságát is kijelentette, hogy tsak nem mulhatatlanúl szükséges, hogy a' mostani drága időkhöz képest a' tagok fizetése fellyebb vitessen.

Monachiumból Junius 14-dik napján. Azok a' nyughatatlan emberek, kik a' régi szokásoknak, bár azok akármelly hibások legyenek is, elörlését, vagy bizonyos határok közzé való szorítását úgy nézik, mint legnegyobb megsértését a' közönséges jussoknak, a' minapában völt Processió alkalmatosságával olyan zürzavart csináltak a' városban, mellynek letsendesítésére a' katonáknak kellett elő állani. A' Választó Fejedelem, ki a' legnagyobb kémélléssel szokott bánni erőtelen gondolkodású alatt valóival is, megtudakozta az okát a' lármának; de a' midön a' nyughatatlanok azután is erőszakoson akarták igasságtalan kívánságaiknak tellyesedését kitsikarni, a' katonák által elfogattattak. A' jó szívű lakosok 106 forintot adtak által a' város Komendánsának, hogy azt azon katonái között osztaná ki, a' kik a' tsendesség helyre állítását hathatóson segítették.

Frantzia Ország.

Párisból Junius 7-dik napján. Langvedo-ciában némelly polgárok öszve állottak, 's lár-

mát ütöttek azért, hogy nekik a' Konkordát községsé váló tétele éppen nem tetszett. Katonák küldettek a' nyughatatlanok ellen, de a' kik közzül amazok sokakat megsebesítettek. Azon katonai Kommisszió, melly a' dolog megvizsgálására rendeltetett, 10 személyt a' lármások közzül halálra ítélt, 30-at pedig arra, hogy a' Reszpublika földjeiről kivitetessen. Némelly tiszviselők letétettek hívtaljaikból, a' kik egygyetértőleg voltak, a' köz tsendesség megháborítóival.

Párisból Junius 8-dik napján. A' Nassau-Oraniai Fejedelem innen Angliába utazott, hogy a' Királynak, 's Ministereinek eleibe terjelthesse személylesen azt a' dolgot, mellyben már a' Frantzia Kormányfő megegyezett, Hollandiában vallott kárának kipótolására. Ezen kipótolás nem a' Würtzburgi, 's Bambergi Püspökségeknek által adásából fog állani, a' mint némellyek hírlelik, hanem a' Fuldai Püspökségből, és más a' Ménus, 's Rajna jobb partja közt fekvő papi jószágokból, mellyek a' Nassau Dietzi tartományhoz közel vagynak.

Párisból Junius 10-dikén. Polgár Andreossy választatott a' Frantzia Reszpublikának a' Londoni Udvarhoz, polgár Otto pedig ugyan azon Reszpublikának, az egygyesült Ámerikai Státusok Elölülőjéhez küldendő Követének. Generális Vial a' Máltai Rendhez küldetik, mint teljes hatalmú Minister, Reinaud pedig mint a' kereskedésre vigyázó Kommisszarius Zantéba. —

Még is egyre küldetnek az első Konzulhoz azon kívánságok a' departamentomokból, mellyek a' Bonapárté eránt való mélylységes tisztelet által mutatják ki magokat, és a' mellyekben újjabb újjabb jeleit lehet látni a' Nemzet mostani gondolkodásának. Így írt egy nevezetes departamentom fő Tanácsa, a' minap Bonapártéhoz: „A' Nemzet erántad való jó indulatját minden polgár érzi külön külön. A' te állapotodat nem lehet elválasztani ezután a' Társaság igazgatásától. Midőn már nem lészel is többé életben első Konzul, akkor is azt óhajtjuk, hogy a' Te lelked igazgasson bennünket. Mi forma szérént azt kívánjuk, hogy határozd meg egy titkos testamentomban azt, hogy kiálljon helyetted a' Respublika kormányára.”

Anglia.

Londonból Május 28 dikán. Az alsó Parlamentom közelebbi gyűlésében csak 8 tagok voltak jelen. A' több nagy emberek majd mind a' Pitt neve napjára rendelt örömben vettek részt. Conwallis, Havkesbury, Grenwille, Windham is jelen voltak azok közt, kik Pittet, egyenlő akarattal a' békesség megfzérzőjének nevezték. Ambár pedig sokkal jobban esett is ez a' titulus Pittnek, mintha őtet, nem tudom minek nevezték volna is: nem volt mindazáltal jelen azon társaságban, melly egyedül az ő neve napja megtisztelésére gyűlt öszve, ne hogy jelen léte által a' szemérmetség határait által hágja.

Londonból Junius 1 ső napján. Admirál Bikerton egy hajós sereggel a' Nilus torka, 's Málta szigete körül tartózkodik, de hogy mitsoda tzéállal, nem bizonyos. — Maroccóban, igen nagy belső had támadt mostanában, a' most Uralkodó Császár unokája miatt, kivel száma nélkül való emberek tartanak, 's a' kinek minden mozdulásai oda tzéloznak, hogy a' Császárságot magáévá tehesse. —

Londonból Junius 4-dikén. Nem boldogúthattak a' Maroccói pártoskodók a' Császár ellen való szándékjokban. Az elsőeknek a' száma ugyan nagy vólt, és mivel sokan rész szerént a' haszon keresés, rész szerént az éhajtott változás, vagy akármelly jó reménység színe alatt, magokat hozzájuk kaptolták, ennél fogva tsak nem bizonyosnak tartották a' M, Császár seregén veendő győzödelmet. Másképpen ütött ki a' dolog. A' pártosok egészen megverettettek, és 8000-en közülök megölettettek, 2400 elfogattattak, 's nagy számmal megsebesítettettek. Ezen győzödelmét leginkább köszönheti a' Maroccói Császár egy Anglus Tisztnek, ki tsak az ütközet előtt való nap vett a' Császár seregében szolgálatot, 's reá egy Escadron lovasság bízattatott. Az említett Anglus Tiszt azért küldődött Maroccóba, hogy egy elfoglalt Anglus hajónak kiadattatását sürgesse, mellyet a' Császár már meg is ígért. — Az Amérikából vett levelek szerént, a' szolgálott tehető Frantzia katonaság száma 7000-re szállott le Sz. Domingóban. — Mind jobban jobban kezd az a' hír lábra kapni, hogy a' Hannoverai

Választó Fejedelemség, Angliától elszakasztódik, és hogy a' Cantabrigiai Hertzeg igazgatása alá fogna bízódni. — Midőn a' minapában mind a' Muzka Császár, mind a' Pruszfiai Király Mémelbe utaztak olly tzéllal, hogy egymással szembe lehessenek, arról is beszélgettek egymás közt, némelly hírek szerént, a' mi a' XVIII-dik Lajos dolgára közelebből tartozik. —

Jelentés.

Közzöljük ezen tudósítást szóról szóra, a' mint az hozzánk küldetett.

Pränumérations - Anzeige.

Wenn das Publikum nicht Ursache hat misstrauisch zu seyn, ist es sowohl für den Auctor, wenn dieser zugleich Verleger seines Buches seyn muß, als auch für den Leser gleich vortheilhaft, wenn das Buch auf dem bekannten Wege der Pränumeration in die Welt tritt. — Meine Introduction in Artem Diplomaticam praecipue Hungaricam, von welcher schon seit mehrern Jahren kein Exemplar zu haben war, ist eben, ganz umbearbeitet, und mit 2 grossen

Kupfertafeln vermehrt, unter der Presse, und wird bis zum 1. August l. J. auf großem (Median) Papier schön gedruckt fertig seyn. Dieselbe kündige ich also hiermit gegen Pränumeration per zwey Gulden, 15. kr. an, und bitte zugleich meine genannten und ungenannten literarischen Freunde, (pl. tit.) mir höchstens bis zur Mitte des Monat's August, die Zahl und die Namen der H. H. Pränumeranten anzuzeigen, auch den Pränumerationen - Betrag gefälligst einzusenden. Ich werde Ihre Bemühungen mit Dank erkennen; den H. H. Buchhändlern und Buchbindern gestehe ich den gewöhnlichen Rabat zehn von-hundert zu.

Pränumeration nehmen an:

In Agram	Herr Professor Domin.
— Arva	— Johann v. Parniczky
— Carlovicz	— Professor Lazarevits
— Calschau	— — Vuchetich
— Clausenburg	— P. Dányi Professor
— Cremnitz	— Stadt-Notar Blásy
— Csetnek	— Rector Csisch
— Debretzin	— Professor Széplaki,
— Enyed	— — Benkö
— Eperies	— Rector Kralovánfsky

— Erlau	— Professor Mészáros
— Fünfkirchen	— — Bognár
— Großwardein	— — Palugyánfzky
— Hermannstadt	— Buchhändler Hoch-
	meister
— Késmark	— Rector Podkonitzky
— Komorn	— Prediger Nagy
In Lossonz	Herr Professor Rátzkévi
— Lugoss	— v. Melczer d. l. Kraß.
	Comit. Gener. Percept.
— Marosvásárhely	— Rath v. Aranka.
— Miskoltz	— Fiscal v. Szrogh.
— Neusohl	— Professor Kubányi
— Oedenburg	— — Raitsch
— Pápa	— — Márton
— Patak	— — Kövi
— Pest und Ofen	die H. H. Buchhändler Wein-
	gand u. Comp. u. die Gebr. Kilian.
— Prefsburg	— Rector Fabri, Prof.
	Hainik, und Buchh.
	Schweiger
— Rabb	Herr Professor Prandthu-
	ber und Hr. Prof. Né-
	meth.
— Rosnau	— — Farkas

— Schemnitz

— Tyrnau

— Ungvár

— Wetzprim

— Rector Járossi, und
Hr. Protocollist v.
Schultz.

— Melczer, des H. Cra-
ner Metrop. Stuhls
Archivar.

— v. Szmracsányi des
löbl. Unghv. Comi-
tats V. Notar

— v. Takáts Capitular-
Fiscal.

Pest den 18. Mai 1802.

Martin Schwartner
Professor.